

HEEMKUNDEKRING "PELLAND" te HELMOND

Opgericht 24 mei 1948

Secretariaat:

Treco Cornelissen,
W. Prinzenstraat 29.

Redactie:

C. van Bokhoven,
Oostende 31 A.

L.S.,

Mededelingen van het bestuur.

Naam mededelingenblad.

Ons lid, de heer van Bekeren en een niet lid hebben ons enige namen voorgesteld. Wij zullen met de naamgeving nog even wachten tot meerdere leden een suggestie gedaan hebben.

Excursie naar het Kasteel Raadhuis.

Evenals vorige jaren is het bestuur voornemens tijdens de a.s. Pinksterdagen een excursie voor de Helmondse bevolking te organiseren naar het Kasteel-Raadhuis. Het bestuur beraadt zich nog welke attractie het aan de excursie zal verbinden.

Nieuwe leden.

De heer H.C. Sliphorst,
Hadewychstraat 14, Helmond.

10e Palmpaasoptocht.

Op 22 maart j.l. hield onze kring de 10e palmpaasoptocht voor de Helmondse Jeugd. De deelname was niet zo groot als wij wel verwacht hadden. De oorzaak dat het aantal deelnemers terugloopt kunnen wij niet direct aangeven. Wij zullen hieraan nog eens onze aandacht besteden. Mogelijk kan een beroep op het onderwijzend personeel, om eens extra op dit folkloristisch gebruik te wijzen, een gunstige uitwerking hebben.

Is de Kerk van Rixtel de Moederkerk van Helmond ?

In het vorige artikel over dit onderwerp schreef ik, dat men de bewering, dat Rixtel de Moederkerk (Matrix-Ecclesia) is van Helmond, slechts met zeer veel voorbehoud kan aanvaarden, omdat het zgn. bewijsmateriaal zo zwak is.

Het oudste stuk, dat uitdrukkelijk zegt, dat "de kerk van Rixtel het hoofd en de moeder is, die van Helmond slechts de dochter" is van 1586. Er zijn twee stukken uit dat jaar, die dit beweren, n.l. eerst een stuk, waarin Jacobus Oudart, heer van Rixtel, zich samen met de schepenen, kerkmeesters, H. Geestmeesters en de overige inwoners van Rixtel tot bisschop Clemens Crabeels richt om de kerken van Rixtel en Helmond van elkaar te willen scheiden. Fronken geeft er in Bossche Bijdragen deel X blz. 103-104 een korte samenvatting van. In dit schrijven staat (hier citeer ik Fronken): "Reeds, alleen hierom mocht hun verzoek wel met recht ingewilligd worden - meenden zij - wijl de kerk van Rixtel de hoofd-kerk en moeder, die van Helmond slechts de dochter was".

Het tweede stuk van 1586 is de mandaat-brief van bisschop Clemens Crabeels, waarin deze de boven aangehaalde woorden: "dat de kerk van Rixtel de hoofdkerk en moeder is, die van Helmond slechts de dochter" herhaalt.

Hierbij wil ik enige kanttekeningen maken.

1. Dat die van Rixtel in genoemde brief van 1586 hun kerk Moederkerk noemen, was in hun eigen belang, maar vormt geen bewijs. Zoals ik vorige keer al zei: het stuk is niet oud genoeg bovendien. Alle oudere stukken zeggen slechts "waarvan de ene afhangt van de andere", zonder dat men kan uitmaken, of de ene kerk dochterkerk was, en zo ja, welke.
2. De abt van Floreffe maakte gebruik van de door bisschop Crabeels geboden gelegenheid om bezwaren in te dienen. Dit

maken wij op uit een schrijven de secretaris van deze Abt aan de Schout van de Stad Helmond. De Abt zegt daarin, dat de scheiding der twee kerken geheel buiten hem om is gegaan en -- dan letterlijk (Frenken, Rossche Rijdragen deel X blz. 105-106) "Zij segghen onder ander, hoe dat Ricxtel die moederkercke is, dwelck geloghen is, want die moederkercke bij Binderen pleech te staene buyten der stadt van Helmont". Dit laatste (over een moederkerk bij Binderen) is natuurlijk totaal fout. Niettemin zegt de Abt zeer categorisch, dat het een leugen is om te beweren, dat de kerk van Rixtel de moederkerk is van die van Helmond. Laten we aannemen, dat het in het belang was van de Abt om te zeggen, dat het een leugen was, dan staat deze bewering toch op hetzelfde vlak als de bewering van Jacobus Oudart c.s., in wier belang het was om te beweren, dat Rixtel wél de moederkerk van Helmond was.

3. Beweerde de Abt van Floreffe nog in 1586 dat het een leugen was om te beweren, dat Rixtel de moederkerk was van Helmond, in 1596 beweert hij het omgekeerde. De Abt was toen nl. in een proces gewikkeld met de Stad Helmond over het onderhoud der kerk van Helmond. Op 24 december 1596 werd het Vonnis Provisioneel uitgesproken, waarbij de Abt tot restauratie verplicht werd. Hiertegen dient de Abt zgn. "Redenen van Antwoord" in. In het eerste artikel hiervan staat "dat voornoemde kerk van Helmond eertijds maar een "sijmpel capelle" is geweest, "zijnde de kercke vanden dorpe van Rixtel de moederkercke, gelijk zij alnoch is".

Hierop antwoordt het Stadsbestuur van Helmond "dat zij dat wel merckelijke ontkennen, als ignorerende dat die kercke van Rixtel zoude zijn die moederkercke van de tegenwoerdighe kercke van Helmont".

In het kort samengevat komt de kwestie hierop neer:

1. de stukken, waarop men steunt om te bewijzen, dat Rixtel de moederkerk is van Helmond, zijn van te late datum, dus geen bewijs.

2. Frenken zegt (Rossche Rijdragen deel II blz. 102), dat hij de door Welvaarte aangehaalde bewijzen met hem voldoende acht om voortaan elke twijfel weg te nemen. Maar hiermee is Frenken aan het verkeerde adres. Ik zou wel eens een lijst op willen stellen van de fouten, door Welvaarts gemaakt: verkeerd overgeschreven, lichtvaardig geloof gehecht aan iets, foutieve conclusies getrokken e.d.

3. De oudste stukken, waarin heel categorisch verklaard wordt dat Rixtel de moederkerk is zijn processtukken of stukken die

daarmee gelijk te stellen zijn, en daarom onbetrouwbaar.
4. Men kan zich ook niet beroepen op pastoor Petrus Willemaers,
die omtrent 1645 zijn "Registrum Pastoratus Helmundani" aan-
legt en zonder meer zegt, dat Nixtel de moederkerk is, want
dit stuk is van nóg later datum. Dit geldt ook van Wichmans in
zijn Brabantia Mariana (Antwerpen 1632).

Hoe was de verhouding dan wel? Zowel in Taxandria als in
Bossche Bijdragen hebben indertijd A. Franken en G.C.A. Jutten
hierover geschreven. In het volgende artikel zullen we hun
stellingen met elkaar trachten te vergelijken.

P.v.d.Burgt.

Bewoners der Veesstraat in 1879. (II)

13. Wilhelmus de Wit, herbergier, oud 41 jaar, R.K.
geb. te Helmond en gehuwd met
Petronella Veulings, geb. te Venray, oud 47 jaar.
Carolina Bernardina Adriana Zwaan, 9 jaar, geb. Zutphen
14. (nu Pantseffelsteeg)
Franz Frey, touwslager, 36 jaar, R.K.
geb. te Nieuwkoop en gehuwd met
Maria Keyzers, oud 32 jaar,
Hendricus Wilhelmus Frey 8 maanden.
- 14a. Margrita Koes, 67 jaar, n.b.
Johannus Schluman, fabriekswerker, 26 jaar.
15. Johannus Hendrik Bordat, katöenspinner, oud 45 jaar, R.K.
geb. te Glabach, en gehuwd met
Johanna Klumpers, 46 jaar
Hinderen Maria 18 jr., Francisca 17 jr., Hendricus
10 jr., Petronella 6 jr.
16. Petrus Vollenberg, zadelmaker, oud 30 jaar, R.K.
geb. te Helmond, gehuwd met
Petronella Hermans, geb. te Grubbenvorst, 35 jaar
Maria Gertruda Vollenberg 4 jaar.
- 16a. Johannus Hermans, fabriekswerker, 69 jaar, R.K.
geb. te Helmond en gehuwd met

- Maria Beniers, mutsenmasketer, geb. te Helmond, 60 jaar
Kinderen Petronella 28 jr., Wilhelmina 26 jr.,
Hermanus M. 24 jr., Maria 16 jr.
- 16b. Petrus Seelen, timmerman, 39 jaar, R.K.
geb. te Weert en gehuwd met
Aidegonda van Lierop, oud 40 jaar
Kinderen Joseph 16 jr., Maria 6 jr., Johannes 4 jr.
Gerardus 2 jr., en Jan van Lierop 78 jr.
17. (waar nu Germania is)
Samalina Croomsigt, 66 jaar, protestant
Daniela Hoogerlinden 39 jaar protestant, Cornelia Hooger-
linden 37 jaar protestant, Hendrina Johanna Hoogerlinden
29 jaar, Christina Hoogerlinden 24 jaar en Samalina Hooger-
linden 6 jaar en geboren te Samsrang, inwonend bij
Hoogerlinden.
17. Jacob Volkers, rijksambtenaar, 27 jaar, protestant
geb. te Rotterdam en gehuwd met
Johanna Catharina Visser, geb. te Rotterdam, 35 jr., R.K.
Maria Johanna 6 jr., geb. te Asperen, R.K.
Johannes Martinus, geb. te Leerdam, Prot. 3 jr.
Anna Maria, 2 jr., geb. te Leerdam, R.K.
- 17a. Willem Wetten, wever 33 jaar, R.K.
geb. te Bakel, gehuwd met
Maria van Mierlo, 34 jaar
Kinderen Johanna 6 jr., Laurens 4 jr., Aidegonda 2 jr.
18. Petrus Emans, kopereelager, 47 jaar, R.K.
geb. te Helmond en gehuwd met
Hendrica Sanders, 48 jaar
Adrianus Wilhelmus Emans, glasmaker
Petrus Franciscus der Kinderen, 12 jaar.
Dienstbode Maria van Asseldonk, 26 jaar, geb. te Asten
Knechte Petrus van Ettore 26 jaar en A. Pennings 26 jaar
uit Geldrop.
19. Antonius Hubertus Spoorenberg, leerlooier, 49 jaar, R.K.
geb. te Eindhoven en gehuwd met
Hendrica Ceblen, oud 41 jaar, geb. te Aarle-Rixtel
Kinderen Catharina 23 jr., Cornelis E. 12 jr., Judoca
E. 10 jr.
20. Peter van Emeren, kousenmaker, 26 jaar, R.K.
geb. te Arendonk en gehuwd met
Maria Kusters.

21. Jacobus Jansen, winkelier, 62 jaar, R.K.
geb. te Weert en gehuwd met
Johanna Maria Glaudemans, geb. te Gemert, 44 jaar
Petrus Johannes Jansen 5 jaar.
Inwonende: Jan v.d. Vorst, zoutsteker, 48 jaar
Willem Raymakers, mandemaker, 30 jaar uit
Beek en Donk, Maria Elisabeth van der Putten
15 jaar en Johannes Glaudemans, 25 jaar, uit
Gemert, wever.
22. Hendrik Raymakers, fabrikant, 41 jaar, ongehuwd, R.K.
Jacobus Raymakers, fabrikant, 27 jaar
Hendrica Jacoba Raymakers, 38 jaar
Anna Catharina Raymakers, 35 jaar
Johanna Maria Raymakers, 30 jaar
Dienstbode Elisabeth Moltjes, 19 jaar.
24. Jacob Spoor, ontvanger der Registratie, 49 jaar, Protestant
geb. te Mindhoven en gehuwd met
Wilhelmina de Jongh, geb. te Den Bosch, 33 jaar
kinderen Willem Lodewijk Joost, 12 jr., Johannes 11 jr.,
Petronella Cornelia 15 jr., Elisabeth 14 jr.
Dienstbode Hendrica v.d. Elzen uit Goldrop, 14 jaar.
25. Jan Baptist Verheyen, fabriekswerker, 33 jaar, R.K.
geb. te Turnhout en gehuwd met
NicoJasina van der Laar, geb. te Gemert, 33 jaar
kinderen Jan Baptist 10 jr., Antoni 8 jr., Elisabeth
5 jr., Christiaan 3 jr., Maria C. 10 mnd.
27. Gerardus Josephina Coovels, rentenier, 32 jaar, R.K.
gehuwd met
Maria Anna Bots, 25 jaar
dienstbode Johanna Bekkers, 30 jaar uit Geysteren.
thans de fa. Iido.

De volgende huizen tot op de hoek van de Markt waren toen een groot hotel.

Waar nu de fa. Schulte gevestigd is was in die tijd een gruttersmolen. Het hotel de Kleine Leeuw in de Veestraat en de Grote Leeuw op de Markt brandden in 1863 tot de grond toe af, het was toen eigendom van de familie Raymakers-Spoorenberg die er een fraai herenhuis noerzette, dat in 1915 verbouwd werd. Tot voor kort de fa. Albert Heyn en de Gruyter.

Bij een volgende gelegenheid komen wij terug op enkele huizen en families in deze stad.

Alphons Niessen.

Helmondse Kruisbooggezelschappen.

Mijn diverse aantekeningen nazieude van de Kruisbooggezelschappen, die er in Helmond op het eind van de voorgaande en in de eerste helft van deze eeuw bestonden, kwam ik tot 't respectabel aantal van 28.

Mogelijk zijn er meer geweest. De bijgevoegde jaartallen geven alleen de eerste en laatste vermeldingen die wij vonden. Het oudste gezelschap, waarvan bij benadering het beginjaar bekend is, was :

1. Havenlust, opgericht plm. 1875, opgeheven plm. 1945.
Wij schreven hiervan in de Helmondse Courant 30-9-1955.
2. Haagse Eendracht, 1898
3. De Handhaving, 1898-1908
4. Wilhelmina, opgericht 1902, opgeheven plm. 1935
5. De Heuvelse Vossenjacht, 1902
6. Haagse Rozenknop, 1904-1934
7. St. Sebastianus, 1900-1913
8. Geen moed Verloren, 1906
9. Oranje Nassau, 1908-1927
10. Samenwerking, 1908
11. De Uitspanning, 1908
12. De Goede Verwachting, 1909
13. Oefening in 't Paradijs, 1911
14. St. Jozef, 1916-1929
15. Eerste na de Vrede 1920-1921
16. De Meibloem, 1922-1932
17. Prins Hendrik, 1924
18. Willem II, 1926-1928
19. Haagse Schutters, 1927-1928.
20. Vreugde onder Ons, opgericht 1927, vierde in 1952 jubileum.
21. Prinses Juliana, 1927-1930
22. De Molenschutters, 1927-1935
23. Steeds om 't Roosje, 1929-1935
24. L. en V (erm) ? 1930-1935
25. Het Zuiden, 1931
26. W. Tell, 1933
27. O.S.H.(elmond) ? , 1934
28. Voortgang zij ons doel.

Mogelijk vinden een of meer leden van onze kring hierin aanleiding om nadere gegevens hierover te verzamelen en deze t.z.t. in ons mededelingenblad te vermelden.

Jac. Heeren.

Helmond en Oranje in 1766

Onze stad heeft steeds medegeleefd met belangrijke gebeurtenissen van het Huis van Oranje. Vele feesten kunnen wij ons allen nog herinneren. Nu enkele dagen geleden een oproep in de dagbladen is verschenen om bij te dragen voor het verjaarsgeschenk dat aan H.M. de Koningin ter gelegenheid van Haar 50e verjaardag zal worden aangeboden, is het wellicht interessant hier een uittreksel te laten volgen uit de notulen van de Raad onzer stad, op 24 februari 1766, waaruit men kan lezen hoe de overheid het feest der beëdiging en installatie van de Prins van Oranje als erfstadhouder en Kapitein-generaal der Unie aanmoedigde en ook gedeeltelijk betaalde. Hier volgt het uittreksel.

"Drossaert, borgemeesters, Schepenen en dekenen der stad Helmont adverteeren bij dese alle goede burgers en ingezetene om op Saturday op den 8 Maert aanstaande wanneer sijn doorluchtige Hoogheyt den Heere Prince van Oranje en Nassauw als erfstadhouder capteyn en admiraal generaal der verenigde Nederlanden staet te werden beedigt en geïnstalleert, ten blijke van derselver billijke en regtmattige vreugde over eene so heuggelijke gebeurtenis hunne huijsen te illumineeren op sodanige wijze als een ijgelyk sal komen goed te vinden en sal daer mede werden begonnen 's avonds om half agt uur en eindigen om tien uuren 's avonds. En is voorts goedgevonden dat met alle de klokke op gemelde dag sal werden geluyt te weten van 's morgens seven tot agt uur, 's namiddags van een tot twee uur en 's avonds van zes tot seven uuren en dat op den tooren dien dag sal werden uijtgestooken een vlag oft vendel en het stadhuis geillumineert werden en sullen voorts de schutterijen deser stad werden versogt om dien dag 's namiddags op te trekken, sullende aan yder schutterije van stadtwegen werden gegeven een tonbier en voor de optreckende jongelingen een halve ton bier. Wijders is goedgevonden dat de Heeren Drossaert en regenten dien avondt ten laste van de stadt sullen mogen vertoeren en sal den Heere rentmeester Jeddouille dien avond daerby werden versoecht, sullende dat alles door de regerende borgemeesters worden betaalt en in haere rekening voor uittaest geleden worden.

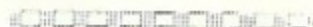
Pieter van der Wille
N. Donker
Jan Verbakel.

Deze Prins van Oranje was Willem V, die op 8 maart 1766 meerderjarig werd en toen de waardigheden van Erfstadhouder en Kapitein-Generaal der Unie aanvaardde. Zoals bekend moest hij in 1795 naar Engeland vluchten. Hij overleed op 9 april 1806 te Brunswijk.

Men zal zich herinneren dat zijn stoffelijk overschot verleden jaar van Brunswijk naar Delft werd overgebracht om te worden bijgezet bij de andere Oranjes.

Het Colveniersgilde en het St. Catharina gilde uit Helmond waren o.m. bij deze plechtigheid op 29 april 1958 vertegenwoordigd.

C. van Bokhoven.

Vraag en antwoord Rubriek.

Zijn er onder onze leden die de Genealogie beoefenen en voelen zij er iets voor om gezamenlijk de Genealogische en Historische tijdschriften aan te schaffen en uit te wisselen? b.v. Gens Nostra, De Brabantse Leeuw, De Limburgse Leeuw, Brabantia, Met Gansen Trou, etc. etc.
Gaarne contact hierover met A. Niessen.

Wie is er in het bezit van de "Noord Brabantse Schuttersgilden" uitgave van het Prov. Genootschap en geschreven door Jolles 2 delen en wil dit verkopen voor de Gilde Documentatie aan A. Niessen?

Heb verschillende ansichtkaarten van Nederland omstreeks 1900, wil gaarne ruilen voor die van Helmond en omgeving.
A. Niessen

Helmond-Volendam.

Misschien overkomt het U, dat U een winkel binnenloopt om te zien of er een fiets- of tentvlaggetje van Helmond te koop is. Die heeft men inderdaad.
Maar schrik niet. De ene zijde van het vlaggetje wertoont het wapen van Helmond; het staat er prachtig op. Als U het vlaggetje aan de keerzijde bekijkt, ziet U een Volendams meisje met

haar typisch mutsje.
Men vraagt zich af, wie op een dergelijk idee gekomen is.
Op welk publiek heeft men de verkoop van die vlaggetjes
toch ingesteld ?

P.v.d.B.

Het eerste rijwielpad in Nederland dateert van 1896.
Het liep van Nuenen naar Eeneind.